

**Державний
історико-архітектурний заповідник
у м. Святогірську**

**Святогірський альманах
2 0 1 3**

Збірка наукових праць

I. Археологічні дослідження.

II. Історичні дослідження. Музезнавство.

III. Додаток. Матеріали до ювілеїв.

Донецьк
2013

УДК 902.6
ББК Т4(4УКР)
С25

Святогірський альманах-2013. Збірка наукових праць.
КЗ «Державний історико-архітектурний заповідник у м. Святогірську».
Донецьк. Видавництво «Донбас», ТОВ «РА «Ваш імідж», 2013. – 208 с.

ISBN 978-617-638-155-6

Редакційна колегія

Добров П. В. – докт. істор. наук, проф. (гол. редактор)
Колесник О. В. – канд. істор. наук, доцент (заст. гол. редактора)
Нікольський В. М. – докт. істор. наук, проф.
Крапівін О. В. – докт. істор. наук, проф.
Темірова Н. Р. – докт. істор. наук, проф.
Гедьо А. В. – докт. істор. наук, проф.
Литвиненко Р. О. – докт. істор. наук, проф.
Дєдов В. М. – редактор-упорядник

В збірнику «Святогірський альманах-2013» публікуються результати наукових досліджень останнього часу, які присвячені історико-культурній спадщині Святогірського історичного ареалу в Донецькій області, а також актуальним питанням музеєзнавства, збереження і реставрації пам'яток.

До збірки залучені статті і повідомлення науковців КЗ «Державний історико-архітектурний заповідник у м. Святогірську», інших наукових, музейних і освітніх закладів Донецької і Харківської областей.

Рекомендовано до друку Науковою радою КЗ «Державний історико-архітектурний заповідник у м. Святогірську», протокол № 9 від 30.10.2013 р.

ISBN 978-617-638-155-6

© КЗ «Державний історико-архітектурний заповідник
у м. Святогірську», 2013

ЗМІСТ

Вступ	3
-------------	---

Розділ I Археологічні дослідження

Голубева І. В. Слобожанські житла черкаського типу з археологічних досліджень Цареборисівської фортеці	8
Давыденко В. В., Гаврилова А. Н., Зоря А. Н. Торский и Маяцкий острожки середины XVII века (документальные свидетельства и археологические реалии).....	20
Колесник А. В. Новые региональные типы памятников археологии Донбасса	29
Кравченко Э. Е., Спинов В. В. Предметы импорта с Сидоровского городища.....	38
Сніжко І. А. Матеріали кам'яного віку середньої течії Сіверського Дінця за каталогом виставки XII археологічного з'їзду	52
Соловкин А. А., Полтавец С. М. Древнерусский топорики-обереги с городища «Царино»	64
Шамрай А. В., Филиппов А. П. Кресты-энколпионы с территории среднего течения Северского Донца.....	69
Шарабан С. С., Омельник С. В., Легейда А. В. Деякі аспекти реставрації археологічної колекції заповідника	75

Розділ II Історичні дослідження. Музеєзнавство

Дедов В. Н. Святые Горы как историко-культурный ареал Украины	86
Дедова Я. Д. Вплив гайдамацького руху на Святі Гори (на основі архівних матеріалів 70-х рр. XVIII ст.).....	97

Духін О. Й., Кіркач Г. М., Плахов О. В. Святі Гори у творчості художників XIX-поч. XX ст. М. Ткаченка і І. Вельця.....	105
Дьяконова Е. Б. Иконы XIX века из собрания Артемовского краеведческого музея (атрибуция после реставрации)	111
Кислов В. П. Состояние образования в Лиманской, Шандриголовской, Закотянской волостях Изюмского уезда в начале XX в.....	123
Литвиненко Р. О., Литвиненко М. О. Святогірський монастир у «Руському провінційному некрополі» М. П. Чулкова	131
Рыжкова М.С. Походы и экскурсии учащихся как форма паломничества в Святые Горы в XIX веке.	142
Соляник А. А. Збереження культурної спадщини в музейних закладах (за матеріалами виставки «Збережена спадщина»)	148
Чепіга Г. Г. Особливості козацької колонізації Середнього Подінців'я в XVI-XVII ст.: історіографічний аспект	164
Розділ III. Додаток. Матеріали до ювілейних дат	
Дедов В.Н. Святые Горы в царских указах и грамотах XVII в. (К 400-летию Императорского Дома Романовых)	174
Кохан О. К., Духін О. Й. Сторічний ювілей художника Кохана (1913-2013).....	201

МАТЕРІАЛИ КАМ'ЯНОГО ВІКУ СЕРЕДНЬОЇ ТЕЧІЇ СІВЕРСЬКОГО ДІНЦЯ ЗА КАТАЛОГОМ ВИСТАВКИ XII АРХЕОЛОГІЧНОГО З'ЇЗДУ

Анотація. *Стаття присвячена археологічним предметам, що були представлені на виставці XII археологічного з'їзду в Харкові і опубліковані в каталозі виставки. Видання відображає структуру виставки з 8 розділів з описом археологічних предметів з розкопок, приватних і музейних колекцій, випадкові знахідки. Матеріали кам'яного віку середньої течії Сіверського Дінця були представлені знахідками у селища Райгородок, с. Стратилатівка, хутора Хайловицина. Колекція з Райгородка зібрана священником В. Спесівцевим та описана графинею П. С. Уваровою, решта походить з розкопок і зборів В. О. Городцова. Місця походження предметів нанесені на археологічній мапі Д. І. Багалія, що опублікована в Москві в 1906 році.*

Ключові слова: *XII археологічний з'їзд, кам'яний вік, середня течія р. Сіверський Донець.*

Робота XII археологічного з'їзду супроводжувалась демонстрацією виставки археологічних предметів та старожитностей. Опис експонатів було опубліковано окремим виданням відповідно до постанови історико-філологічного товариства при Харківському імператорському університеті за підписом професора М. Сумцова. Укладачами та редакторами каталогу були графиня П. С. Уварова та професор Харківського університету Є. К. Рєдін [1]. До відкриття з'їзду каталог надрукували у Харківській типографії губернського правління, що була розташована за адресою: Петровський провулок, 17 (рис. 1).

В каталозі відображено структуру виставки, що складалася із 8 розділів: старожитності, що походять із розкопок, та випадкові знахідки; церковні старожитності; історичні старожитності; нумізматики; етнографія; стародруки; рукописи; картографія. Перший розділ виставки було сформовано із матеріалів розкопок курганів та могильників, що були проведені у 1900-1901 рр. переважно на пам'ятках Харківської губернії. Кошти на дослідження надали Імператорське Московське археологічне товариство та П. І. Харитоненко – відомий цукрозаводчик, підприємець та меценат. Також до розділу увійшли випадкові знахідки, предмети з приватних колекцій та матеріали із музейних збірок, надані на прохання Попереднього Комітету.

Матеріали кам'яного віку на виставці були представлені знахідками із наступних пунктів Харківської губернії: с. Янків Ріг та с. Хухра Охтирського

повіту, с. Кочеток, с. Кицівка, с. Маслівка Зміївського повіту, с. Велика Камішеваха, с. Стратилатівка, с. Райгородок, хутір Хайловщина Ізюмського повіту. Територіально до середньої течії Сіверського Дінця належать три останні, на матеріалах яких зупинимось детальніше.

Найбільша колекція походить з околиць Райгородка, де з 1893 р. місцевий священик В. Спесівцев почав збирати археологічні знахідки та передавати їх до музею Харківського університету. До цього часу з території Харківської губернії походила тільки одна крем'яна сокира, знайдена в долині р. Сухий Торець біля с. Ново-Павловськ, що зберігалась у Мінералогічному кабінеті С-Петербурзького університету. В. Спесівцев відзначив шість пунктів найбільшої концентрації крем'яних знарядь та фрагментів кераміки, пов'язавши їх з місцями давніх поселень. Для «Каталогу» знахідки описала графиня П. С. Уварова, зазначивши, що вони належать до неолітичного часу, схожі на матеріали стоянок долини р. Ока, але відрізняються наявністю особливо великих екземплярів та тонкою оббивкою дрібних.

Перелік матеріалів виставки, вміщений в «Каталозі», наводиться мовою оригіналу в сучасній орфографії із збереженням стилістики.

1. Наконечник копья из серовато-желтого кремня, почти треугольной формы, внизу намек на стержень. Наконечник формован грубой прямой отбивкой и так, что с оборотной стороны сохранилась кора ядрища, из которого выбит предмет.

2-4. Ножи кремневые, больший из черного, второй из сероватого и меньший из светло-желтого кремня. Отколоты прямыми сухими отколами в два ската.

5-15. Ножи такие же, но более мелкие из кремня молочного цвета.

16 и 17. Пилки из сероватого кремня с мелко волнистыми оббивными краями. Одна из них лучшей сохранности имеет в вышину 8 см.

18-20. Наконечники кремневых стрел листообразной формы; два из них с острой оконечностью с одной стороны.

21. Обломок такого же наконечника.

22 и 23. Наконечник стрел из светлого прозрачного кремня, очень миниатюрных размеров (выс. 2, 7 см) тонкой и мелкой оббивки, с выемкой и двумя остриями в нижней части. Подобные наконечники были находимы в окрестностях Варшавы и в Кременчугском уезде Полтавской губ.

24. Наконечник стрелы из такого же светлого кремня, такой же мелкой оббивки и таких же малых размеров, но более обыкновенной формы в виде треугольника с коротким стержнем для насадки. Подобные экземпляры встречались и в окрестностях Варшавы и на песчаных буграх долины р. Оки во Владимирской губ.

25-27. Наконечники стрел такого же кремня и дела в виде удлиненных треугольников (верхняя часть двух из них отбита) с почти прямолинейной базой. Подобные наконечники найдены и в окрестностях Варшавы. (Коллекция принадлежит Музею изящных искусств Харьковского университета).

28. Топор из темно-серого кремня (выс. 13 см) крупной оббивки, с некоторым заострением к одной стороне, с остатками коры от ядрища. Довольно редкий экземпляр по своей величине. Напоминает экземпляр из Тульской губ., принадлежащий Антропологическому обществу.

29 и 30. Орудия из темного кремня в виде коротких, толстых, тяжелых клиньев (выс. 9, шир. 8, толщ. 5 см) с почти плоской базой; вероятно, отбойники (percuteur). Подобные экземпляры имеются только из Келецкой губ.

31. Наконечник копья из светлого матового кремня, грубой оббивки, в виде листа со стержнем.

32 и 33. Наконечники копий более узкой и продолговатой формы (от 10 до 13 см.), грубой оббивки, но с мелкоподправленными краями, стержнем для насадки и остатками кожухи от ядрища.

34. Наконечник копья из черного кремня, сколотого на два ската (выс. 13 см), но с резким выпуклым срединным ребром и острым концом.

35. Наконечник из кремня молочного цвета грубой неровной оббивки.

36 и 37. Наконечники стрел листообразной формы; первый экземпляр выбит из кожухи кремневого ядрища, присутствие которой сохранилось на одной из поверхностей предмета.

38-41. Обломки кремневых таких же наконечников.

42. Наконечник стрелы из черного блестящего кремня (выс. 7,5 см) правильной овальной формы в виде челночка с мелкой оббивкой по фасам и краям. Подобная форма встречается в Вятской и Владимирской губ.

43. Наконечник стрелы узкой, продолговатой, изящной формы (выс. 7,3 см) и такой же тонкой, мелкой и изящной оббивки поперечными и почти параллельными чрезвычайно тонкими штрихами или полосками. Наконечник очень заострен с одной стороны. Подобные наконечники имеются из Олонецкой и Владимирской губ.

44 и 45. Наконечники стрел подобные №22 и 23, но немного крупнее (выс. 3,5 см) с большой выемкой и более выдающимися нижними остриями.

46. Наконечник стрелы из дымчатого прозрачного кремня с раздавшимися низом, с выемкой и короткими остриями и верхней оконечностью в виде сверла.

47 и 48. Наконечники стрел из светлого прозрачного кремня в виде повышенных миниатюрных треугольников одинаковых с № 25-27.

49-51. Обломки таких же наконечников.

52-72. Ножи из разноцветного кремня, оббитые предпочтительно на два ската.

73-83. Ножи такие же, но более мелкие.

84 и 85. Обломок из серого кремня, который мог служить сверлом.

86. Скребок из весьма тонкого прозрачного кремня, почти квадратной формы (выс. и шир. 2,5 см) и отколотыми краями.

87 и 88. Скрепки полукруглой формы, выделаны из кремневых ядрищ, сохранивших на краях кожуху. Краевая обделка заметна в особенности у последнего экземпляра.

89 и 90. Ядрища, или нуклеусы, незначительных размеров, но с ясными следами отделения от них мелких пластин, могущих служить ножами, подобных № 5-15 и 78-83.

91-93. Отбойники, или ядрища, малых размеров не кремневые; один из них с ясным указанием на то, что это ни что иное, как капельник.

96-99. Осколки кремня со следами оббивки.

147-158. Ножи длиной от $4^{1/2}$ до $8^{1/2}$ из разноцветного светлого кремня почти все в два ската, продолговатой, но весьма миниатюрной формы.

159-161. Такие же ножи из кремня молочного цвета с ясно и резко заостренную оконечностью.

162. Кремневая пластинка, напоминающая те же ножи и ту же отбивку, как и вышеупомянутые экземпляры, но с резко выведенными зазубринами с одной стороны и края и с срединной зазубриной в нижней части, как бы напоминающей, что пластина эта могла служить не ножом, а наконечником стрелы.

163. Наконечник стрелы из кремня молочного цвета, грубо оббитой, в виде неправильного треугольника и со стержнем для насадки.

164-172. Ножи кремневые гораздо более крупных размеров, чем вышеописанные и из более темного кремня. № 168 сохранил с одной стороны кожуху от ядрища, из которого выбит.

173-175. Обломки таких же ножей.

176 и 177. Ножи весьма миниатюрные из красного и молочного кремня.

178. Кусок крупной пилки из серого кремня с ясно выведенными зубцами с одной стороны.

182. Гарпунчики из красного и белого кремня, сильно заостренные к одному концу и со значительно выясненными зарубами с одной стороны.

183-184. Наконечники стрел обивные миндалевидной формы.

185. Такой же наконечник с намеком на стержень; отбит от ядрища прямым ударом и без особой отделки.

186 и 187. Наконечники стрел из темного кремня, листообразной формы и с заострением к одному краю (выс. 5,5 см).

188-191. Наконечники из дымчатого кремня (от 5^{1/2} до 7^{1/2} см), более узкой вытянутой формы, с заострением оконечности и мелкой оббивкой гранью по всем бокам.

192-194. Обломки таких же наконечников.

195. Наконечник стрелы в виде правильного треугольника, имеющего у основания и в высоту 4 см. Сильные зазубрины с одного края указывают, что предмет был в употреблении.

196. Топорик плоской прямоугольной формы, сохранивший с одной стороны часть кожухи от ядрища. Предмет поврежден, но сохранившаяся часть имеет в ширину 3,5 и в длину 7 см. Поверхность топорика и его края обделаны мелкими тонкими отколами.

197-208. Наконечники стрел (выс. от 2,5 до 5 см) в виде сильно подвышенного и заостренного треугольника, весьма тонко и изящно обитого по всей поверхности и краям, в нижней оконечности сильная выемка, заканчивающаяся по сторонам острыми и значительными крюками, которые в № 201 и 208 неодинаковых размеров.

209-210. Такие же экземпляры, но плохой сохранности.

211-214. Наконечники стрел из прозрачного светлого кремня такой же мелкой и изящной отбивки, но с более вздутыми боками и едва заметными заострениями по сторонам.

215. Наконечник из темного кремня в виде треугольника с мелкою оббивкою краев и стержнем для насадки.

216. Наконечник стрелы из дымчатого кремня, более крупных размеров (выс. 5,7 см), листообразной формы, весьма мелкой оббивки по краям.

217-219. Наконечники стрел тонкой оббивки в виде значительных, но не хорошо сохранившихся пирамидок.

220-230. Наконечники стрел в виде пирамидок, но более мелких форм, чем вышеописанные.

231. Такой же наконечник, но плохой сохранности.

232-251. Наконечники из светлого кремня в виде таких же пирамидок, но более мелких форм (меньшие достигают только размеров 7 миллиметров). Эти мелкие наконечники интересны для изучения перехода форм от крюкастых наконечников к пирамидке с прямым основанием или с более или менее заостренными оконечностями.

252-263. Наконечники в виде усеченных пирамид такой же тонкой и мелкой оббивки и различных размеров (от 1,5 до 2 см). Некоторые из экземпляров представляются в виде правильных четвероугольников.

264. Наконечник такой же мелкой оббивки, но более удлиненной узкой формы.

265. Наконечник отбитый на два ската.
 717. Топор каменный обивной.
 718 и 719. Топорики-секиры однобокие с одной заостренной стороной.
 720 и 721. Копья кремневые значительных размеров (до 14 см вышиной).
 722-725. Обломки кремневых копий более тонкой оббивки.
 726-727. Наконечники стрел крупных размеров и грубой оббивки.
 728. Наконечник в виде острого челночка, отбитый по всем краям.
 729. Наконечник листообразной стрелы из кремня молочного цвета, тонкой изящной обивки (выс. 5,8 см).
 730. Наконечник стрелы в виде треугольника малых размеров с двумя заостренными крюками.
 731. Обломок такого же наконечника, но более крупных размеров.
 732-737. Наконечники стрел в виде подвышенных треугольников очень мелкой оббивки.
 738-740. Наконечники в виде усеченных пирамидок такого же тонкого дела.
 741 и 742. Нуклеусы.
 743-748. Ножи темного кремня в два и три ската (от 6,5 до 11,5 см выш.).
 749-752. Ножи очень мелкие из кремня молочного цвета.

Отже, археологічні матеріали, зібрані В. Спесівцевим, виділені в окремий розділ. Вищенаведений перелік лише крем'яних виробів: з № 1 до № 265 – на сторінках 1 – 9, з № 717 до № 753 – на сторінках 16 – 17. Звичайно, датувати речі за описом, навіть детальним, дуже складно. Але варто відзначити, що в жодному випадку не йдеться про патиновані знаряддя, що при такій великій кількості зібраних предметів маловірогідне. Скоріш за все, речі, зазначені під №№ 5-15, 159-161, 163, 176, 177, 729 та 749-752 і описані, як виготовлені з кременю молочного кольору, вкриті патиною і можуть відноситись до часу, більш раннього за визначений П. С. Уваровою неолітичний.

Друга частина археологічного розділу виставки демонструє старожитності, одержані у 1901 р. В. О. Городцовим під час проведення досліджень на території Ізюмського повіту. Відкривають розділ матеріали кам'яного віку, зокрема неолітичної епохи, які згруповані у дві колекції.

Перша представляє знахідки, що походять із розкопок та зборів навколо хутору Хайловщина (Зливки). Вони подані у вигляді чотирьох таблиць та окремих предметів на сторінках 1-24. Речі, що увійшли до таблиць 1-3 зібрані на дюнах приблизно в 500 м на північний схід від хутора. Далі наведемо їх перелік мовою оригіналу.

Таблица I

1. Наконечник кремневой стрелы.
- 2-52. Кремневые пластинчатые скребки и ножи.

Таблица II

1-44. Кремневые пластинчатые скребки и ножи, из которых №№ 35, 38 по 44 представляют более грубые и, вероятно, не совсем законченные изделия.

Таблица III

1-6. Продолговатые хорошо оббитые кремневые скребки.

7-21. Овальные хорошо оббитые кремневые скребки.

22-24. Пластинчатые продолговатые кремневые скребки.

25 и 26. Овальные кремневые скребки более крупных размеров.

27-30. Кремневые скребки с весьма тщательно оббитыми рабочими концами.

31. Обломок кремневого орудия.

32. Кремневый оббитый и по лезвию отточенный топор.

33-35. Кремневые орудия, вероятно, не совсем законченной отделки.

Наступна таблица демонструє предмети, одержані з розкопок на березі Чернецького озера на відстані 400 кроків на захід від хутора.

Таблица IV

1-4. Пластинчатые кремневые скребки.

5. Обломок кремневого весьма тщательно оббитого орудия.

6-8. Длинные тщательно оббитые кремневые скребки, из них представляются наиболее интересными №№ 6 и 7, первый - по своей весьма тщательной отделке, а второй - по длине, достигающей 12,8 см, при средней ширине в 1,5 см.

9. Наконечник довольно грубой оббитой кремневой стрелы.

10. Кремневый скребок с отбитым рабочим концом.

11. Кремневый продолговатый скребок тщательной отделки.

12. Овальный кремневый скребок.

13. Продолговатый ложковидный кремневый скребок.

14-16. Длинные пластинчатые кремневые ножи.

17. Кремневый скребок.

18. Длинный кремневый скребок довольно грубой формы, но с тщательно оббитым рабочим краем.

19. Продолговатый пластинчатый кремневый скребок, имеющий верхнюю часть не совсем обработанную.

20. Пластинчатый скребок.

21-23. Обломки крупных копьевидных кремневых орудий.

24. Кремневое орудие незаконченной отделки.

Отдельно занумерованные вещи

1-5. Кремневые нуклеусы, добытые раскопками на берегу оз. Чернецкого.

6-9. То же, добытые на дюнах.

10. Кремневый отбойник-перкутор, найденный на дюнах. Отбойник имеет наиболее острые грани сильно зазубренными и выбитыми, что указывает на сильное или продолжительное употребление его при обработке кремневых орудий.

11. Кремневый отбойник, найденный на берегу озера Чернецкого.

12 и 13. Кремневые скребки грубой формы.

14. Обломок пластинчатого кремневого скребка.

15. Обломок тщательно оббитого кремневого орудия, с признаками влияния на него сильного жара.

16. Кремневый скребок овальной формы.

17. Образцы мелких ножевидных кремневых пластинок и осколков, собранных на дюнах.

18. Образцы более крупных осколков, взятых с дюн и раскопок на берегу озера Чернецкого.

До другої колекції увійшли матеріали, зібрані навколо села Стратилатівка (Кам'янка), та передані В. О. Городцову В. Спесівцевим речі, зібрані біля Райгородка. Їх опис в «Каталозі» на сторінках 24-25:

Таблиця VIII

Слобода Райгородок

1 и 2. Прекрасно оббитые кремневые наконечники стрел; принадлежность их к неолитической эпохе вызывает сомнение, они могли принадлежать и к позднейшей бронзовой эпохе.

3-6. Длинные пластинчатые кремневые ножи.

7. Кремневый нуклеус, найденный на дюне, верстах в трех к ЮЮЗ от Райгородка.

Слобода Стратилатовка (Каменка)

8. Кремневое тщательно оббитое орудие неизвестного назначения.

9 и 10. Кремневые ножевидные пластинки.

11. Обломок тщательно оббитой кремневой стрелы.

12. Кремневый скребок.

13. Кремневое крупное орудие неоконченной отделки.

14. Кремневый нуклеус.

В. О. Городцов зазначив, що матеріали, представлені під №№ 8-12 походять з дюн лівого берега р. Сіверський Донець, а №№ 13-14 – з урочища «Верхній степок» з правого берега.

У 1906 р. в Москві було надруковано Археологічну карту Харківської губернії з пояснювальним текстом Д. І. Багалія [2]. На карті, виконаній в масштабі 10 вершків до 1 англійського дюйма, позначені всі пункти, матеріали з яких були представлені в археологічному розділі виставки. Так, зокрема, міс-

цезнаходження біля Райгородка позначені № 67, хутір Хайловщина - № 104, слобода Стратилатівка (Кам'янка) - № 24 (рис. 2).

Висновки. Таким чином, «Каталог виставки XII археологічного з'їзду в Харкові» - видання цікаве, але сьогодні вже майже раритетне. Тому розгорнута публікація вміщених в ньому матеріалів дає можливість не тільки ознайомитись з першими кроками дослідження пам'яток кам'яного віку середньої течії Сіверського Дінця, а й залучити їх до узагальнюючих праць та оглядів.

Резюме. *Работа XII археологического съезда сопровождалась демонстрацией выставки археологических предметов и древностей. Опубликованный отдельным изданием каталог отображал структуру выставки, состоявшей из 8 разделов. Первый составили археологические предметы из раскопок, случайные находки, материалы из частных и музейных коллекций. Материалы каменного века среднего течения р. Северский Донец представлены находками у Райгородка, с. Стратилатовка, хутора Хайловщина.*

Коллекция из окрестностей Райгородка собрана священником В. Спесивцевым и описана графиней П. С. Уваровой, остальные находки происходят из раскопок и сборов В. А. Городцова. Все пункты, материалы из которых были представлены на выставке, отмечены на археологической карте Д. И. Багаля, опубликованной в Москве в 1906 г.

Ключевые слова: *XII археологический съезд, каменный век, среднее течение р. Северский Донец.*

Summary. *The work of the 12th Archaeological conference was accompanied by the presentation of the exhibition of the archaeological objects and ancients. The catalogue was published as a separate edition, and it showed the structure of the exhibition which is composed of 8 parts. The first part consists of archaeological objects from the excavations, occasional findings and the items from private and museum collections. The Stone Age items of the Seversky Donets middle course are represented by the artifacts near Raigorodok, Stratilatovka village, Khailovschyna steading.*

The collection from the Raigorodok suburbs was gathered by the priest V. Spesivtsev and was described by the countess P.S. Uvarova. The rest of the findings originate from excavations and gatherings of V.A. Gorodtsov. All the points, the materials from which were represented at the exhibition, are marked at the archaeological map of D.I. Bagaley. This map was published in Moscow in 1906.

Keywords: *the 12th Archaeological conference, the Stone Age, the Seversky Donets middle course.*

Литература:

1. **Каталог выставки XII археологического съезда в г. Харькове.** – Харьков, 1902. – 223 с.
2. **Археологическая карта Харьковской губернии.** Составлена к XII Археологическому съезду проф. Д. И. Багалеем. – М., 1906.

КАТАЛОГЪ ВЫСТАВКИ
XII АРХЕОЛОГИЧЕСКАГО СЪѢЗДА

въ г. Харьковѣ.

ОТДѢЛЪ ДРЕВНОСТЕЙ,
добытыхъ изъ раскопокъ и случайныхъ
находокъ.

ХАРЬКОВЪ.
Типографія Губернскаго Правленія, Петровскій переулокъ, д. № 17.
1902.

Рис. 1. Перша сторінка каталогу

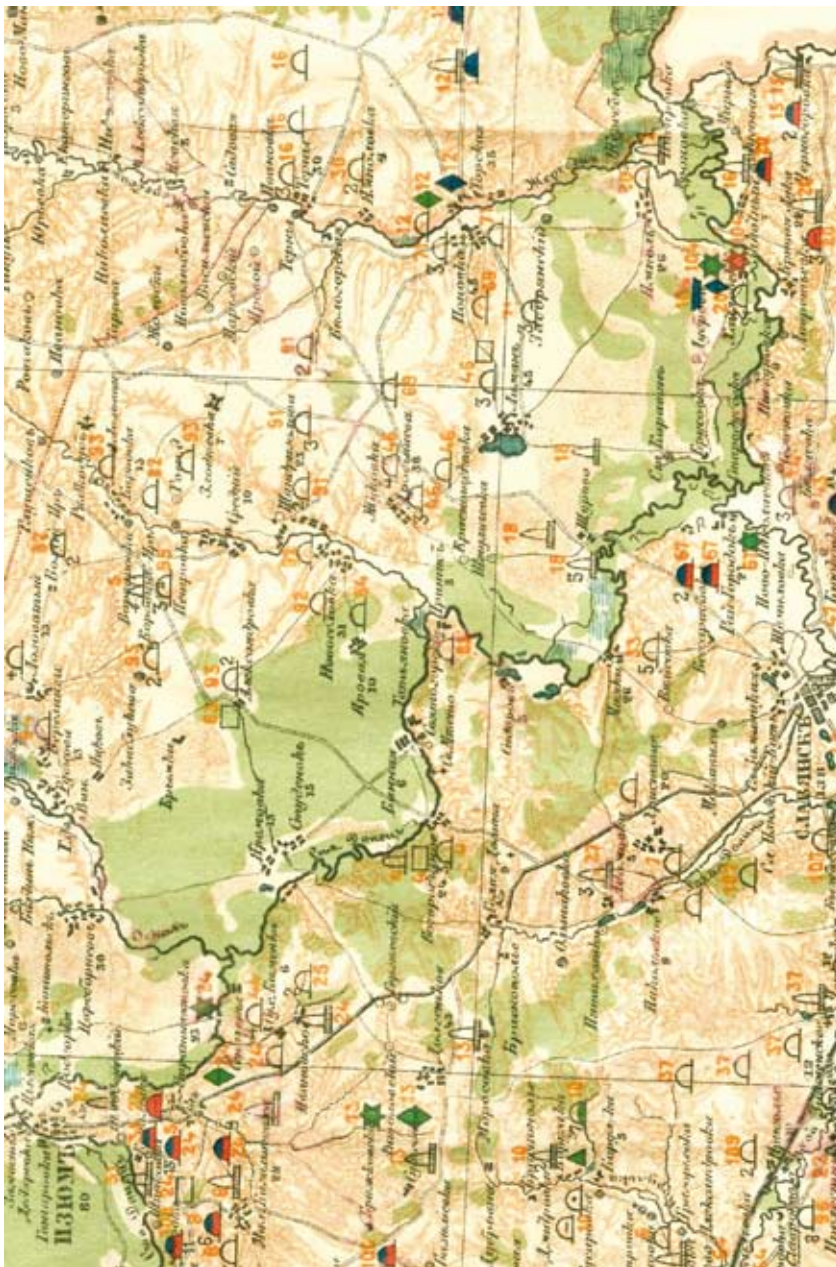

Рис.2. Фрагмент археологічної карти Д. І. Багалія